

4.4 Školství

- pokles počtu žáků v mateřských a základních školách
- optimalizace sítě mateřských a základních škol
- snížení počtu žáků ve třídách v celé školské síti
- růst počtu studentů na středních a vyšších odborných školách, stagnace počtu učňů
- zvýšení počtu studentů zapsaných na studiích na vysokých školách

Soustava vzdělávacích zařízení je tvořena mateřskými školami, základními školami, středními odbornými učitelišti, středními odbornými školami, gymnázii a vysokými školami. V současné době postupně dochází k redukci počtu školských zařízení s cílem optimalizovat síť škol. Provádění těchto změn je vynuceno demografickým vývojem posledních let. Pokles porodnosti se postupně promítá zejména do sítě předškolního vzdělávání a základního školství. Při redukci sítě je však nutno přihlížet na počet dětí předškolního a školního věku, vzdálenost umístění nejbližší školy, v případě základních škol i spádovost daného území.

V roce 2004 bylo v Jihomoravském kraji v provozu 614 **mateřských škol**, které navštěvovalo téměř 31 tisíc dětí. Z celkového počtu mateřských škol poskytovaly 3 zařízení péči internátní a 6 péči polodenní. Počty mateřských škol se snižovaly postupně s poklesem populace 3 – 5letých dětí, pro které je tento druh vzdělávání určen. Nejvyšší pokles počtu mateřských škol byl zaznamenán v roce 2003, což bylo zapříčiněno i nízkým počtem dětí předškolního věku – v letech 1999 až 2001 byl evidován největší propad počtu živě narozených dětí od roku 1990. V posledním roce sledovaného období se dětem v mateřských školách věnovalo 2,5 tisíce učitelů, což je ve srovnání s rokem 2000 o 6 % méně.

V hodnoceném období postupně mírně narůstal počet dětí připadajících na 1 učitele, a to z 11,6 v roce 2000 na 12,0 v roce 2004. V okresech Jihomoravského kraje se hodnota tohoto ukazatele pohybuje od 11,6 v okrese Vyškov do 12,5 v okrese Brno-venkov. Nejvíce dětí připadajících na 1 třídu mateřské školy je v Brně-městě (23,2), opak je evidován v zařízeních ve Znojmě (21,5).

Tab. 4.4.1 Mateřské a základní školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Mateřské školy	703	692	681	622	614	-89
třídy	1 429	1 410	1 387	1 378	1 363	-66
učitelé	2 716	2 646	2 630	2 624	2 553	-163
děti	31 449	30 910	30 934	30 977	30 624	-825
Základní školy	460	458	457	451	440	-20
třídy	5 277	5 191	5 115	4 956	4 723	-554
učitelé	7 306	7 197	7 135	7 074	6 823	-483
žáci	116 229	112 873	109 144	104 390	100 060	-16 169

Ve školním roce 2004/2005 navštěvovalo 440 jihomoravských **základních škol** více jak 100 tisíc žáků, z toho necelá desetina připadala na nově přijaté žáky do 1. ročníku. Síť základních škol byla tvořena z 54 % školami s 1. až 9. ročníkem. V období sledovaných let se snížil počet základních škol o 20, z toho nejvíce v okrese Znojmo (9). Naopak v jediném okrese Brno-venkov, kde postupně narůstá počet obyvatel vlivem stěhování osob zejména z okresu Brno-město do nově budovaných satelitních městeček, vrostl počet o jednu základní školu. Pokles počtu žáků základních škol na konci sledovaného období proti školnímu roku 2000/2001 dosáhl 14 %. Úbytek je evidován ve všech okresech a pohybuje se od 10,3 % v okrese Blansko do 16,2 % v okrese Brno-město.

Přínosem pro výuku žáků v základním školství je pokles počtu žáků ve třídách. V jihomoravských školách tento průměrný úbytek dosahuje 0,8 žáka na třídu a v meziokresním porovnání se pohybuje od 0,1 v okrese Blansko do 1,8 v okrese Vyškov.

Ve školním roce 2004/2005 zajišťovalo výuku žáků téměř 7 tisíc učitelů, to je téměř o 7 % méně než ve školním roce 2000/2001. Snížení počtu vyučujících na školách bylo zaznamenáno ve všech okresech. Vlivem úbytku žáků však nedošlo k nárůstu počtu žáků připadajících na 1 učitele. Pokles hodnoty tohoto ukazatele ve sledovaném období v Jihomoravském kraji dosáhl 1,2 žáka na učitele a pohyboval se od 0,2 v okrese Blansko do 1,8 v okrese Vyškov.

Síť **středních odborných učilišť** je v Jihomoravském kraji tvořena 45 učitelišti, z toho téměř čtvrtina sídlí v okrese Brno-město. Počet učilišť se v průběhu sledovaných let snížil o pětinu. Počet učňů jen mírně kolísá, což svědčí o tom, že učňovské školství zůstává stále žádané. Pokles zájemců o tento typ vzdělání

však zaznamenaly učňovské školy v Brně-městě, což je do určité míry ovlivněno i možností výběru školy ze širší nabídky středoškolských zařízení. Podíl studentů oborů denního studia na celku dosáhl ve školním roce 2004/2005 91,6 % a proti počátku sledovaného období poklesl o 2 procentní body ve prospěch nástavbového studia.

V učňovském školství připadá na jednu třídu průměrně 24,7 žáka. V meziokresním porovnání se naplněnost třídy pohybuje od 19,4 v okrese Břeclav do 26,2 v okrese Brno-město a počet učňů připadajících na 1 učitele od 18,9 v okrese Brno-město až do 19,9 v okrese Znojmo. Meziokresní průměr počtu učňů připadajících na 1 mistra odborné výchovy je 25,3, nejvíce se od této hodnoty odchyľují okresy Brno-venkov (-4,4) a okres Břeclav (+3,9).

Vzdělávání na **gymnázích** má charakter všeobecného vzdělávání a slouží především jako příprava ke studiu na vysoké škole. Ve školním roce 2004/2005 poskytovalo výuku více jak 18 tisícům studentů 40 gymnázií, z tohoto počtu studovalo 9,3 tisíc žáků v 18 gymnáziích v Brně. Pokles počtu gymnázií se v posledním roce sledovaného období neprojevil na počtu otevřených tříd, které mají naopak mírně vrůstající tendenci. Jejich celkový počet byl z 55 % tvořen třídami gymnázií s osmiletým studiem. Zvyšující se počty studentů na tomto typu škol svědčí o stálém zájmu o studium. Na počtu studentů celkem se žáci denního studia podílejí 99,7 % a nově přijatí do prvního ročníku 18 %. Ve třídách gymnázií se učí průměrně 27,8 žáků. Nejméně žáků ve třídě je evidováno v brněnských gymnáziích, nejvíce v gymnáziích vyškovských. Republikový průměr v počtu studentů připadajících na učitele dosahuje 11,8, hodnota údaje v Jihomoravském kraji je vyšší o 0,5 a pohybuje se od 11,9 v Brně-městě do 13,7 v okrese Hodonín.

Tab. 4.4.2 Střední školy

Zdroj: ÚIV

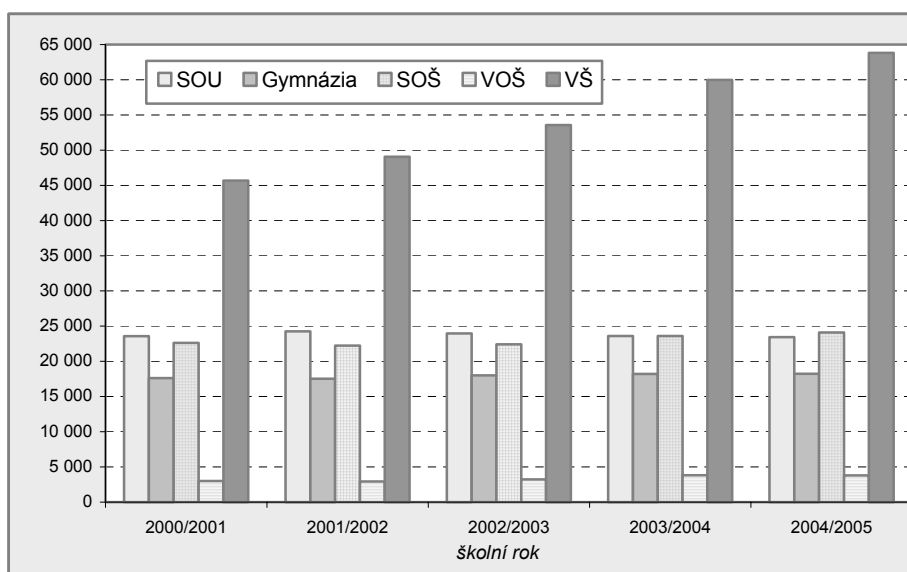
	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Střední odborná učiliště						
třídy	56	57	57	55	45	-11
učitelé	954	1 004	985	971	951	-3
místří odborného výcviku	1 288	1 395	1 382	1 415	1 393	105
učni	1 071	1 048	1 046	1 020	927	-144
uční	23 580	24 268	23 974	23 599	23 444	-136
Gymnázia						
třídy	43	43	43	43	40	-3
učitelé	636	632	652	654	656	20
studenti	1 437	1 457	1 473	1 497	1 485	48
studenti	17 631	17 535	18 010	18 200	18 223	592
Střední odborné školy¹⁾						
třídy	85	82	85	90	85	-
učitelé	882	865	858	925	929	47
studenti	2 150	2 206	2 266	2 463	2 548	398
studenti	22 618	22 239	22 409	23 598	24 107	1 489
Vyšší odborné školy						
studijní skupiny	16	16	16	16	16	-
učitelé	105	118	120	139	134	29
studenti	268	295	274	293	311	43
studenti	2 995	2 928	3 231	3 818	3 796	801

¹⁾ od školního roku 2003/2004 včetně škol zřízených Ministerstvem vnitra ČR a Ministerstvem obrany ČR

Střední odborné školy se zaměřují především na úplné střední vzdělání, tj. na studium ukončené maturitní zkouškou. Ve školním roce 2004/2005 studovalo na 85 středních odborných školách 24 tisíc studentů. O rostoucím zájmu o studium na tomto typu škol svědčí i zvyšující se počet studentů (ve sledovaném období se zvýšil o téměř 7 %). Z celkového počtu studentů tvoří studenti denního studia 93 %. Protože většina středních odborných škol nabízí svým studentům zejména studium v oborech ukončených maturitní zkouškou, tvoří podíl studujících maturitní obor 93 %. Třídou střední odborné školy tvoří průměrně 25,9 žáků, nejméně žáků ve třídách evidují vyškovské střední školy (24 žáků), opakem jsou třídy škol v okrese Blansko (27,6 žáků). Na jednoho učitele připadá od 7,3 žáků v okrese Brno-venkov do 11,0 žáků v okrese Znojmo.

K velkému rozvoji sítě **vyšších odborných škol (VOŠ)** dochází po roce 1996, kdy bylo v Jihomoravském kraji evidováno 15 zařízení. Jejich počet se o dva roky později zvýšil o 1 a do konce sledovaného období již zůstal nezměněný. Jihomoravský kraj se v mezikrajském porovnání počtem vyšších odborných škol řadí na třetí místo po Hlavním městě Praze (36 VOŠ) a Středočeském kraji (18 VOŠ) a z pohledu rozsahu návštěvnosti na druhé místo po Praze.

Graf 15 Studenti středních a vysokých škol v Jihomoravském kraji

Vyšší odborné školy jsou téměř ze 70 % zřízeny v Brně. V okrese Brno-venkov a Břeclav nebyl tento typ školského vzdělávání založen. Zvyšující se počty studentů na vyšších odborných školách jsou důkazem, že mladí lidé mají zájem o tento typ studia. Ve školním roce 2004/2005 byly přihlášeny ke studiu téměř 4 tisíce studentů, což je o 27 % více proti počátku sledovaného období. Na celkovém počtu studentů se studující na denním studiu podílí 82 %. Na vyšších odborných školách zabezpečuje výuku 311 interních učitelů, z toho téměř 73 % v brněnských zařízeních.

Tab. 4.4.3 Vysoké školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Vysoké školy	7	9	9	9	9	2
fakulty	29	29	31	28	28	-1
studenti (počet studií) se státním občanstvím ČR						
v bakalářském programu	6 829	8 608	15 529	22 336	29 611	22 782
v magisterském programu	33 081	33 879	30 407	29 195	24 468	-8 613
v doktorském programu	4 362	4 707	5 198	5 738	6 071	1 709
studující cizinci	1 407	1 874	2 437	2 715	3 665	2 258
další vzdělávání	3 633	6 530	5 775	13 610	12 921	9 288
v tom:						
veřejné vysoké školy	5	5	5	5	5	-
fakulty	24	24	26	26	26	2
studenti	42 284	45 753	50 519	56 707	61 196	18 912
soukromé vysoké školy	-	2	2	2	3	3
fakulty	-	-	-	-	-	x
studenti	-	299	544	747	776	776
státní vysoké školy	2	2	2	2	1	-1
fakulty	5	5	5	2	2	-3
studenti	3 395	3 016	2 508	2 530	1 843	-1 552

V mezikrajském srovnání se Jihomoravský kraj řadí na druhou příčku v počtu žáků středních škol (SOŠ s maturitou, gymnázií a VOŠ) na 1 000 obyvatel (41 studentů). Vyšší podíl ve školním roce 20004/2005 vykazuje již jen Hlavní město Praha (56 studentů). Průměr za Českou republiku je 39 studentů středních škol na 1 000 obyvatel.

Vysoké školství je nejvyšším stupněm vzdělávací soustavy. V Jihomoravském kraji ve školním roce 2004/2005 nabízelo možnost **vysokoškolského studia** 9 vysokých škol. Síť zařízení byla tvořena pěti veřejnými školami, třemi soukromými a jednou školou státní. Zájem o vysokoškolské studium roste a současně se zvyšuje i počet studentů, kteří souběžně studují na více vysokých školách či fakultách.

Celkový počet studií studentů v posledním roce sledovaného období dosáhl téměř 64 tisíc, z toho 80 % tvořili studenti prezenčního studia. Z počtu studentů zapsaných k prezenčnímu studiu představují studenti veřejných vysokých škol 97 % a podíl cizinců dosahuje téměř 7 %. Do prvních ročníků studia bylo zapsáno více jak 11 tisíc studentů.

Struktura vysokoškolského vzdělávání ve formě prezenčního studia je tvořena programy bakalářskými (48 %), programy magisterskými (46 %) a zbývající část připadá na studia doktorská. Ke studiu distančnímu a kombinovanému bylo přihlášeno 13 tisíc studentů, z toho více jak polovina na studijní programy bakalářské a čtvrtina studentů na studijní programy doktorské. Počet zapsaných osob na další vzdělávání na vysokých školách v průběhu sledovaných let vzrostl více jak 3,5krát a v roce 2004 představoval 13 tisíc zájemců, z toho 94 % evidovaly veřejné vysoké školy. Na celkovém počtu studií studentů s českým státním občanstvím se studie na veřejných školách podílejí 96 procenty. Na tomto typu škol je struktura studia tvořena programem bakalářským (48 %), programem magisterským (41 %) a zbývající část tvoří program doktorský.

V rámci transformace vysokého školství průběžně dochází k rozšiřování možností studia v bakalářském programu, z tohoto důvodu klesá počet studií v magisterském programu (pokles o více jak jednu čtvrtinu).

Ve školním roce 2001/2002 byla síť jihomoravských vysokých škol rozšířena o dvě soukromé školy (Akademie STING, VŠ Karla Engliše v Brně) a jejich počet vzrostl až ve školním roce 2004/2005 otevřením Rašínovy vysoké školy. Další změna nastala v oblasti státního vysokého školství také v posledním roce sledovaného období, kdy na základě zákona o zřízení Univerzity obrany v Brně ukončily svou činnost Vojenská akademie v Brně a Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově. Zřízená Univerzita obrany se sídlem v Brně převzala akreditované programy a také všechny studenty ze zrušených vysokých vojenských škol.